

ANUARI D'EMPRENEDORIA, ECONOMIA I INNOVACIÓ SOCIAL 2021

CENTRE D'ESTUDIS I DE RECERCA EN EMPRENEDORIA I INNOVACIÓ SOCIAL (CREIS)

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Ajuntament de
Mollet del Vallès

AJUNTAMENT DE
SantCugat

CONSELL COMARCAL
DEL VALLÈS OCCIDENTAL

El Vallès Oriental
Consell Comarcal

Diputació
Barcelona

Àrea de Desenvolupament
Econòmic, Turisme i Comerç

L'Anuari d'Emprenedoria, Economia i Innovació Social és una col·lecció d'accés obert promoguda i coordinada pel Centre d'Estudis i de Recerca en Emprenedoria i Innovació Social (CREIS), un centre de recerca interdisciplinària per a l'estudi del fenomen de l'emprenedoria i la innovació social, dels factors que el determinen i de l'impacte que els projectes socials susciten sobre l'economia en general i sobre les persones en particular. La col·lecció es planteja l'objectiu de tractar els diferents temes d'interès social des d'un doble vessant. Primer, des d'un punt de vista proper, vinculat al territori, i amb voluntat d'influir en la definició de les polítiques públiques. I segon, proporcionant la mirada àmplia i rigorosa amb què els experts, acadèmics i no acadèmics, poden analitzar aquests problemes, ajudar a comprendre'n l'origen, i indicar com cal gestionar-los i resoldre'ls de la millor manera possible.

El Anuario de Emprendimiento, Economía e Innovación Social es una colección de acceso abierto promovida y coordinada por el Centro de Estudios y de Investigación en Emprendimiento e Innovación Social (CREIS), un centro de investigación interdisciplinaria para el estudio del fenómeno del emprendimiento y la innovación social, de los factores que lo determinan y del impacto que suscitan los proyectos sociales sobre la economía en general y sobre las personas en particular. La colección se plantea el objetivo de tratar los diferentes temas de interés social desde una doble vertiente. Primero, desde un punto de vista cercano, vinculado al territorio, y con voluntad de influir en la definición de las políticas públicas. Y segundo, aportando la mirada amplia y rigurosa con que los expertos, académicos y no académicos, pueden analizar estos problemas, ayudar a comprender su origen, e indicar cómo hay que gestionarlos y resolverlos de la mejor manera posible.

The Yearbook in Entrepreneurship, Economy and Social Innovation is an open access collection promoted and coordinated by the Center for Studies and Research in Entrepreneurship and Social Innovation (CREIS), an interdisciplinary research center for the study of the phenomenon of entrepreneurship and social innovation, its causal factors, and the impact that social projects have on the economy in general, and people in particular. The collection sets itself the objective of dealing with the different topics of social interest from a double perspective. In the first place, from a close point of view, connected to the territory, and with the will to influence the definition of public policies. Second, providing the broad and rigorous view with which experts, academic and non-academic, can analyze these problems, help to understand their roots, and advise on how they must be managed and solved in the best possible way.

L'Annuaire en Entrepreneuriat, Économie et Innovation Sociale est une collection en libre accès promue et coordonnée par le Centre d'Études et de Recherche en Entrepreneuriat et Innovation Sociale (CREIS), un centre de recherche interdisciplinaire pour l'étude du phénomène de l'entrepreneuriat et l'innovation sociale, des facteurs qui la déterminent et de l'impact que les projets sociaux suscitent sur l'économie en général, ainsi que sur les personnes en particulier. La collection s'est fixé l'objectif de traiter les différents sujets d'intérêt social à partir d'une double perspective. Tout d'abord, d'un point de vue proche, associé au territoire, et avec la volonté d'exercer une influence sur la définition des politiques publiques. Ensuite, en apportant la vision élargie et rigoureuse avec laquelle les experts, universitaires ou non universitaires, peuvent analyser ces problèmes et faciliter la compréhension de leur origine, et indiquer comment il faut les gérer et les résoudre le mieux possible.

Editors / Editores / Editors / Éditeurs:

Marta-Patricia Aparicio y Montesinos, CREIS-UAB
Hector Sala Lorda, CREIS-UAB

Disseny i maquetació:

PI-ART scp / Servei de Publicacions de la UAB

Edició:

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Edifici A. 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès). Spain
sp@uab.cat
<http://publicacions.uab.cat>

ISBN: 978-84-490-9881-9

ANUARI D'EMPREDORIA, ECONOMIA I INNOVACIÓ SOCIAL està subjecte a una llicència d'ús Creative Commons:

Reconeixement – No comercial – Sense obra derivada (by-nc-nd): no es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

Índex

Presentació	4
--------------------------	---

A. EXPERIÈNCIES TERRITORIALS

1. Iniciatives socials i transformadores en temps de pandèmia. Experiències singulars	8
Consell Comarcal del Vallès Occidental	
Consell Comarcal del Vallès Oriental	
2. L'economia social i solidària al Vallès Occidental i al Vallès Oriental	29
Observatori-Centre d'Estudis Vallès Occidental	
Observatori-Centre d'Estudis Vallès Oriental	

B. MONOGRAFIES

3. Canvis i transformació socioeconòmica en temps de crisi: bases de la Llei d'Economia Social i Solidària i Pacte d'una Economia per la Vida	54
Guillem Llorens i Gragera, <i>president de la Confederació de Cooperatives de Catalunya i de l'AESCAT</i>	
4. ODS i emprenedoria, economia i innovació social	65
Jordi Boixader, <i>Diputació de Barcelona</i>	
5. Tecnologia i economia circular: tendències cap a nous models de negoci i patrons de consum	86
Laura Talens Peiró, <i>ICTA-UAB</i>	
Jordi Verdú Tirado, <i>CREIS-UAB</i>	
6. Digitalització de la governança de les cooperatives: Cercles.Coop	104
Lorena Torró i Garrido, <i>direcció de CoopCat</i>	
Cristina Ferraté i Anguera, <i>àrea tècnica de CoopCat</i>	
7. El valor social integrat: metodologia i aplicació a la Fundació Formació i Treball	112
Irene Febrer Daunas, <i>Formació i Treball</i>	
Isaías Galindo Abellán, <i>Formació i Treball</i>	
Alexandra González Pozuelo, <i>Formació i Treball</i>	
Ana de Veciana Vila, <i>Formació i Treball</i>	
Paula Veciana Botet, <i>Formació i Treball i CREIS-UAB</i>	
8. Model de diagnòstic sociorelacional d'organitzacions (DSRO): una simulació	134
Hugo Valenzuela-Garcia, <i>CREIS-UAB</i>	
José Luis Molina, <i>UAB</i>	

2. L'economia social i solidària al Vallès Occidental i al Vallès Oriental

Autors | Observatori-Centre d'Estudis Vallès Occidental
| Observatori-Centre d'Estudis Vallès Oriental

1. Introducció

Entenem l'economia social i solidària (ESS) com un model econòmic alternatiu a l'economia capitalista que pretén construir relacions de producció, distribució, consum i finançament basades en la justícia, el treball cooperatiu, la reciprocitat i l'ajuda mútua. La singularitat de l'ESS rau en el fet que s'enfoca vers les persones, que esdevenen l'eix central del model, i que atorga al mercat i al guany econòmic un paper més secundari o instrumental. Així doncs, les empreses i les organitzacions de l'ESS es gestionen d'acord amb unes característiques, principis i valors comuns, com ara la primacia de la persona i de l'objecte social per sobre del capital, i l'adhesió voluntària i oberta o la gestió democràtica.

A Catalunya, l'ESS té un pes important com a model de desenvolupament econòmic en aglutinar milers d'iniciatives socioeconòmiques. El nostre país té una llarga tradició associativa; de fet, ja al segle XIX i abans de qualsevol

reconeixement jurídic, les formes societàries de la primera economia social s'articulaven col·lectivament amb esperit de resistència i suport davant d'un context difícil. Aquesta pràctica associativa va teixir una xarxa d'institucions popular, constituïda per cooperatives de consum i producció, ateneus obrers, societats de socors mutus i associacions culturals i educatives. Per exemple, el 1839, un reial decret va permetre la creació de les societats de socors mutus i així van néixer les primeres llavors de les diferents tipologies societàries de l'economia social catalana. Cal destacar la constitució de la Federació de Mutualitats de Catalunya l'any 1896 i de la Federació de Cooperatives de Catalunya el 1920. També durant aquelles dècades van néixer les primeres cooperatives agràries.

Pel que fa a l'associacionisme, durant el període que va de 1860 a 1936, es van registrar oficialment 31.771 associacions a Catalunya, que conformaven una xarxa sòlida, tant

pel nombre d'entitats constituïdes com per la quantitat de persones registrades, que va arrelar en la societat catalana. Aquest moviment social i col·lectiu que donà origen a figures associatives tan importants com els ateneus va assentar les bases de l'associacionisme i l'anomenat tercer sector social actuals.

El moviment cooperativista també va tenir una influència important durant el segle XX i, malgrat el context de guerra civil i represió franquista, que es va allargar durant més de quaranta anys, el moviment va mantenir-se. Un cop recuperada la democràcia, l'any 1993, el Parlament de Catalunya va permetre l'establiment d'un marc legal modern que va afavorir el creixement de les cooperatives.

Tot i que aquesta forma jurídica encara no és predominant al territori, sí que manté un constant ritme de creixement i d'arrelament al teixit econòmic català.

En aquest context, l'objectiu del capítol és identificar l'ESS a l'àmbit del Vallès, tant Occidental com Oriental, basant-nos primordialment en les dades més recents al nostre abast i

en les diagnosi elaborades des dels respectius observatoris i ateneus cooperatius.

La resta del capítol s'estructura de la manera següent: en primer lloc, s'explica la metodologia utilitzada, les fonts emprades i les principals limitacions sorgides a l'hora d'identificar, comptabilitzar i comparar les diferents tipologies que adopten les organitzacions de l'ESS al territori objecte d'estudi; en segon lloc, presentem a grans trets el context socioeconòmic de les comarques vallesanes per entendre les característiques de l'ESS i el seu desplegament en aquestes demarcacions; finalment, analitzem les entitats que es consideren pròpies de l'ESS d'acord amb la seva forma jurídica i seguint el criteri recollit a la *Guia per mesurar l'economia social i solidària des dels ens locals* (Garcia Jané i Sánchez Griñó, 2017). Aquesta secció inclou una anàlisi descriptiva, des d'una perspectiva territorial i sectorial, de les societats laborals i les cooperatives existents a l'àmbit del Vallès, i dels centres especials de treball i empreses d'inserció i mutualitats.

2. Metodologia i fonts d'informació

2.1. Marc conceptual: què és l'ESS?

D'acord amb la *Guia per mesurar l'economia social i solidària des dels ens locals* de la Diputació de Barcelona, l'ESS es pot definir des de dos vessants diferents: el formal, en funció de la forma jurídica i l'estructura organitzativa que adopta una determinada organització, i el substantiu, que té més a veure amb els principis que articulen la seva activitat.

El punt de vista formal té la base a l'article 5 de la Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social, el qual estableix que l'economia

social (ES) està formada per cooperatives, mutualitats, fundacions i associacions que porten a terme una activitat econòmica, societats laborals, empreses d'inserció, centres especials de treball, confraries de pescadors, societats agràries de transformació i entitats singulars. D'altra banda, el punt de vista substantiu es basa en dos articles de la mateixa llei, l'article 2, que considera l'ES com «el conjunt d'activitats econòmiques i empresarials que en l'àmbit privat [...] persegueixen bé l'interès col·lectiu dels seus integrants, bé l'interès general econòmic o social, o ambdós»; i l'article 4, que concreta

que aquests tipus d'organitzacions actuen sota una sèrie de principis diferencials, com ara la primacia de les persones per sobre del capital, la gestió autònoma i transparent, i també democràtica i participativa, entre d'altres.

En aquesta anàlisi ens centrem en el vessant formal de la definició d'ES. És a dir, considerem totes les iniciatives constituïdes en qualsevol de les formes jurídiques recollides a l'article 5 de la Llei d'economia social. Concretament, en aquest capítol aprofundim en la tipologia de les cooperatives com a forma jurídica més rellevant en el nostre context, tant pel pes que té en el conjunt de l'activitat (en termes econòmics i en termes de llocs de treball) com per la seva tradició històrica, molt més gran i arrelada que altres formes jurídiques.

Tanmateix, resten fora del nostre focus les associacions i fundacions, les societats agràries de transformació i les confraries de pescadors. En el cas de les associacions i fundacions, el fet que incloguin un gran nombre d'organitzacions tan heterogènies provoca que sigui difícil determinar, amb les fonts de dades actualment disponibles, d'una banda, si les entitats duen a terme activitats econòmiques i, de l'altra, si aquestes activitats s'alineen amb els principis substantius de l'ESS.

2.2. Fonts d'informació

Tenint en compte el criteri de forma jurídica de les organitzacions que componen l'ESS, tenim al nostre abast diverses fonts de dades de caràcter públic i privat que, combinades amb dades obtingudes a partir d'enquestes i entrevistes, permeten mesurar l'ESS al Vallès Occidental i al Vallès Oriental.

Les dades utilitzades per dur a terme l'anàlisi s'han obtingut exclusivament dels registres públics de la Generalitat de Catalunya on les entitats es troben inscrites i de la base de dades Sistema de Análisis de Balances Ibéricos (SABI).¹ En el primer cas, trobem registres per a cada tipologia d'entitat. La taula 1 recull les fonts d'informació utilitzades i indica el nom del registre, l'organisme responsable de la seva publicació, la periodicitat de les dades i la cobertura temporal i geogràfica de la informació.

És important matisar que la informació que conté cada registre i directori és diferent i no sempre comparable. En aquest context, analitzem la distribució geogràfica d'aquestes dades a partir del municipi d'inscripció o domicili social de l'organització, i de l'activitat econòmica d'acord amb la Classificació Catalana d'Activitats Econòmiques de 2009 (CCA-2009).² Pel que fa a les cooperatives, també disposem d'informació sobre la seva tipologia. A banda d'aquesta heterogeneïtat, s'han de tenir en consideració altres aspectes dels registres que en condicionen l'explotació i, més concretament, l'actualització de les dades.

En relació amb l'actualització de les dades, especialment dels registres, ens trobem davant d'una inflació del nombre d'entitats, atès que, amb freqüència, les que han cessat l'activitat romanen inscrites. Juntament amb això, també es produeix una duplictat d'organitzacions entre les diferents bases de dades que afecta els directoris dels centres especials de treball (CET) i de les empreses d'inserció (EI) pel fet que aquestes entitats poden adoptar múltiples formes jurídiques.

1 El Sistema de Análisis de Balances Ibéricos (SABI) és el resultat de la col·laboració de tres empreses:

- Informa D&B, responsable de la base de dades d'empreses de l'Estat espanyol
- Coface Servicios Portugal, SA, responsable de la base de dades de Portugal
- Bureau van Dijk, responsable del programari de cerca, tractament i anàlisi de dades

2 Els registres de CET i EI tenen una classificació d'activitats econòmiques específica i, sovint, aquest tipus d'entitats figuren inscrites amb una rúbrica de la CCAE -09 diferent o desenvolupen més d'una activitat. En aquest cas, s'ha donat prioritat a la classificació pròpia inclosa als registres.

Tipologia ESS	Font de dades	Organisme responsable	Freqüència d'actualització	Darrera actualització	Àmbit geogràfic	Accés
Cooperatives	Registre General de Cooperatives de Catalunya	Drets Socials	Mensual	Març 2021	Municipal	Dades obertes
Societat laboral	Societats laborals en actiu	Drets Socials	Mensual	Maig 2021	Municipal	Dades obertes
Centres especials de treball	Registre de centres especials de treball	Drets Socials	Anual	Gener 2021	Municipal	Directori full de càlcul
Empreses d'inserció	Registre d'empreses d'inserció	Drets Socials	Anual	Maig 2021	Municipal	Directori full de càlcul
Mutualitats	Registre de mutualitats de previsió social	Economia i Hisenda	Permanent	Permanent	Municipal	Directori web

Taula 1. Resum de les fonts de dades disponibles basades en registres administratius i directoris de la Generalitat de Catalunya.
Font: elaboració pròpia.

Pel que fa al SABI, aquesta font és valuosa perquè disposa d'informació financera detallada de les empreses que dipositen els comptes anuals al Registre Mercantil. Per exemple, aquest registre disposa de dades d'empreses o grups empresarials com ara: nom, CIF, localització, activitat, nombre de persones treballadores, dades financeres i comptes anuals, etc.

Una altra de les bondats d'aquesta font és que disposa de dades des de l'any 1990, la qual cosa permet treballar amb sèries temporals relativament llargues i analitzar les orga-

nitzacions objecte d'estudi tenint en compte la seva evolució al llarg del temps. Tot i això, des del punt de vista de l'ESS, el SABI presenta algunes limitacions destacades, com ara la infrarepresentació d'empreses d'ESS. Tot i aquestes limitacions, hem utilitzat aquesta font per obtenir una visió ampliada d'una part de l'ESS mitjançant una anàlisi més detallada de les principals cooperatives ubicades al Vallès i l'anàlisi d'aspectes com ara la tipologia i el finançament, entre d'altres.

3. Context socioeconòmic

Conèixer el context socioeconòmic de l'àmbit del Vallès en el seu sentit més ampli és útil per entendre millor la realitat de l'ESS a les dues comarques. En aquesta subsecció exposem de forma breu els principals elements que defineixen l'estructura demogràfica, el teixit productiu i els nivells de renda disponible de la població d'aquestes comarques.

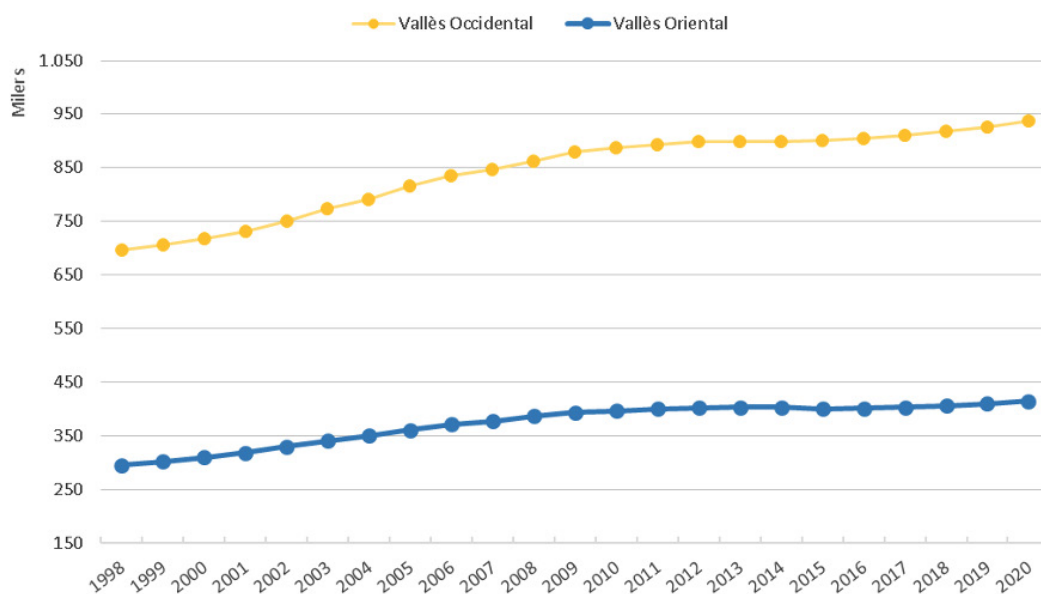
3.1. Demografia

El Vallès, entès com la suma del Vallès Occidental i el Vallès Oriental, concentra un volum de població d'1.352.078 persones, segons dades del padró municipal d'habitants a 1 de gener de 2020. A grans trets, podem dir que una de cada set persones de Catalunya viu en aquest àmbit

comarcal. El Vallès Occidental té una població de 937.508 habitants, pràcticament el doble que el Vallès Oriental, que suma un total de 414.570 persones.

L'evolució poblacional d'aquest entorn geogràfic descriu una dinàmica ascendent i pràcticament similar al Vallès. L'evolució de les xifres demogràfiques, il·lustrada al gràfic 1, mostra que de 2017 a 2020 la dinàmica de crei-

xement de la població es va recuperar, tot i que aquest increment no va ser tan notable com el que es va registrar a principis de la dècada del 2000. En els darrers anys, el creixement ha estat lleugerament més moderat, especialment pel menor ritme d'arribada de població novin-guda i el retorn als països d'origen de persones immigrants, principalment del col·lectiu procedent de l'Amèrica del Sud.

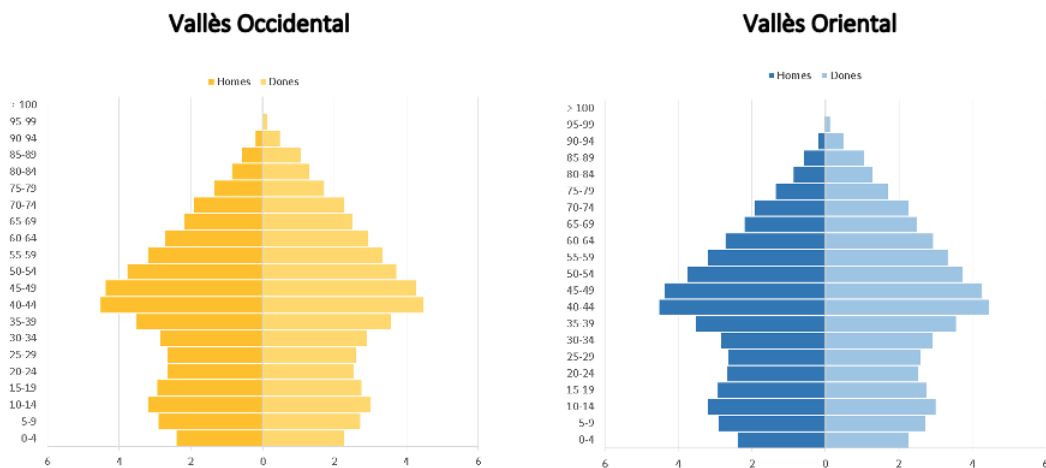

Gràfic 1. Evolució de la població empadronada. Vallès Oriental i Vallès Occidental. 1998-2020.
Font: elaboració pròpia a partir del padró continu de l'INE.

En la dècada que va de 2010 a 2020, el Vallès ha sumat una alça de la població de gairebé 70.000 persones, amb un increment de 17.897 habitants més al Vallès Oriental i 50.978 habitants més al Vallès Occidental. En termes relatius, l'increment de població ha estat pràcticament similar a les dues comarques, tot i ser lleugerament superior al Vallès Occidental. Així doncs, la taxa de creixement anual acumulatiu (TCAA) se situa en el 0,57 % al Vallès Occidental i en el 0,45 % al Vallès Oriental. Gran part d'aquest creixement demogràfic s'explica per les contribucions migratòries, tant d'origen estranger com d'origen metropolità. La població d'origen estranger presenta a ambdues comar-

ques uns percentatges inferiors al conjunt català (16,20 %); al Vallès Occidental, la població d'origen estranger suposa l'11,55 % de la població total, mentre que al Vallès Oriental aquest percentatge és lleugerament inferior, amb un 9,43 %.

Pel que fa a la composició de la població per franges d'edat, al gràfic 2 podem observar a primera vista una característica comuna a totes les societats occidentals actuals: l'envelliment de la població, amb un increment del gruix d'edats situat entre els 35 i els 64 anys, concretament. La mitjana d'edat d'ambdues comarques se situa al voltant dels 39 anys, en concret en 39,9 anys al Vallès Oriental i en 39,5 anys al Vallès Occidental.

Gràfic 2. Piràmide de població. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 1 de gener de 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del padró continu de l'INE.

3.2. Teixit productiu

La taula 2 inclou dades del PIB comarcal (any 2019) que descriuen a la perfecció la particularitat de l'estructura productiva del Vallès Occidental i del Vallès Oriental. La principal contribució al PIB³ comarcal la va fer el sector serveis a totes dues comarques, amb un 68,40 % en el cas del Vallès l'Occidental i un 57,50 % en el del Vallès Oriental. Aquestes xifres van estar per sota del que el sector contribuï al conjunt del PIB català (74,20 %). De fet, sobretot a l'àm-

bit del Vallès es constata el fort pes del sector industrial, especialment al Vallès Oriental, on en termes de PIB va suposar el 36,70 % de l'activitat econòmica, deu punts per sobre del percentatge que aquesta indústria suposa al Vallès Occidental (26,30 %) i gairebé el doble de la xifra en el conjunt català. A escala comarcal cal destacar que el Vallès i l'Alt Penedès van ser les dues geografies on el sector industrial va tenir molt més pes, en un context metropolità on el sector serveis lidera bona part de l'estructura econòmica.

	Primari	Indústria	Construcció	Serveis
Alt Penedès	2,8	39,7	5,4	52,1
Baix Llobregat	0,1	20,7	6,3	72,9
Barcelonès	0,0	10,8	3,4	85,8
Garraf	0,4	14,3	10,1	75,2
Maresme	0,9	17,6	6,5	75,0
Vallès Occidental	0,0	26,3	5,2	68,4
Vallès Oriental	0,6	36,7	5,2	57,5
Catalunya	0,9	19,7	5,2	74,2

Taula 2. Pes de cada sector dins del PIB comarcal (%). 2019.
Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari econòmic comarcal 2020 (BBVA).

3 PIB: mesura el valor dels béns i serveis finals produïts durant un període de temps, normalment un any, per les unitats productores d'un territori.

En termes de VAB,⁴ un altre indicador de creixement econòmic, la taula 3 mostra que l'eix metropolità de Barcelona va presentar el 2019 un augment del 2,30 %, superior al de Catalunya (del 2,10 %), la qual cosa reflecteix la

fortalesa de la construcció (2,20 %). Aquestes dades de l'any 2019 també posen en evidència una tendència a l'alentiment de l'activitat econòmica en general.

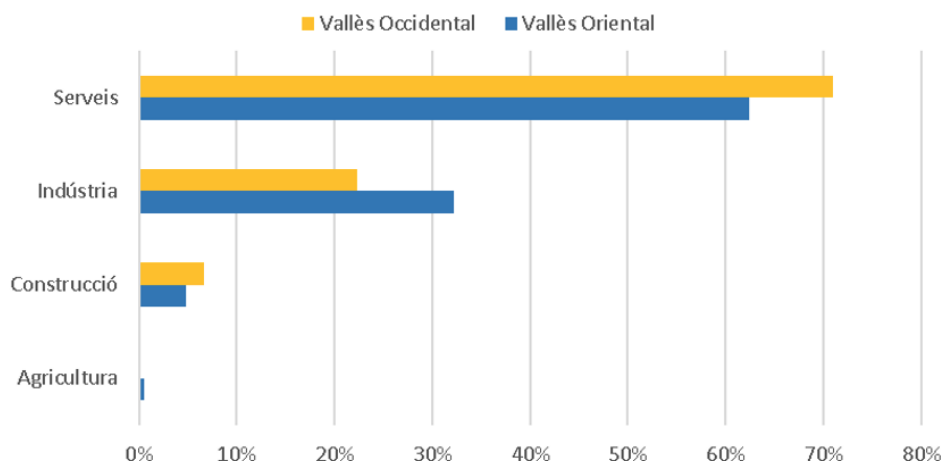
	Primari	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alt Penedès	-2,8	-1,9	5,1	1,7	0,3
Baix Llobregat	2,2	0,9	2,3	3,7	3,0
Barcelonès	4,8	-1,5	1,5	3,4	2,8
Garraf	-3,9	2,4	1,7	0,8	1,1
Maresme	-8,4	-3,2	3,6	2,0	1,1
Vallès Occidental	-2,9	1,2	2,5	0,8	1,0
Vallès Oriental	-9,8	1,2	2,5	0,8	1,0
Eix metropolità	-5,5	-0,8	2,2	0,0	2,3
Catalunya	-3,1	-0,3	2,3	2,7	2,7

Taula 3. Taxa de creixement anual del VAB a les comarques metropolitanes i Catalunya. 2019.
Font: elaboració pròpia a partir de l'Anuari econòmic comarcal 2020 (BBVA).

La distribució sectorial de l'activitat econòmica es pot mesurar amb el nombre de contractes i empreses per a cada sector, atès que són bons indicadors del teixit productiu d'un territori. El gràfic 3 recull el percentatge de contractes laborals al Vallès l'any 2020. Així doncs, durant el 2020 al Vallès Oriental s'han dut a terme 118.654 contractes, dels quals el 62,4 % s'han originat al sector serveis. El segon sector amb més capacitat contractual ha estat l'industrial, amb el 32,2 %, seguit del de la construcció

i el de l'agricultura, amb el 5 % i poc més del 0,6 % del total de contractes respectivament. Al Vallès Occidental la situació ha estat pràcticament similar: al llarg de 2020 s'han fet 235.958 contractes, el 70 % dels quals vinculats al sector serveis, seguit de poc més del 22 % dedicats al sector industrial i gairebé un 7 % al sector de la construcció. Pel que fa als percentatges de contractació al sector agrari al Vallès Occidental, aquests han estat ínfims, amb una contribució de només un 0,1 % del total de contractacions.

⁴ VAB: representa el valor afegit brut generat en l'economia durant el període considerat i s'obté com a diferència entre el valor de la producció i el valor dels consums intermedis utilitzats (primeres matèries, serveis i subministraments exteriors, etc.).

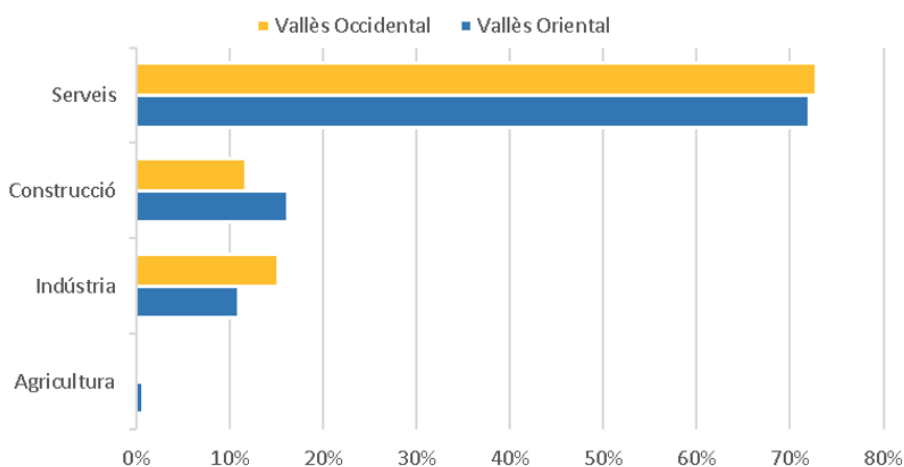

Gràfic 3. Contractes laborals registrats per sectors d'activitat. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

El gràfic 4 il·lustra el percentatge d'organitzacions o centres de cotització distribuïts per sectors d'activitat al territori analitzat. En el tercer trimestre de 2020, al Vallès Oriental el sector serveis predomina amb força, amb el 72 % del total de centres de cotització de la comarca (11.611); la indústria suposa el 16 % del total d'empreses (1.879); la construcció l'11 %; i l'agricultura se situa al voltant de l'1 %.

Al Vallès Occidental, tot i tenir una xifra de 24.693 empreses, marcadament superior a la del Vallès Oriental, la distribució per sectors és

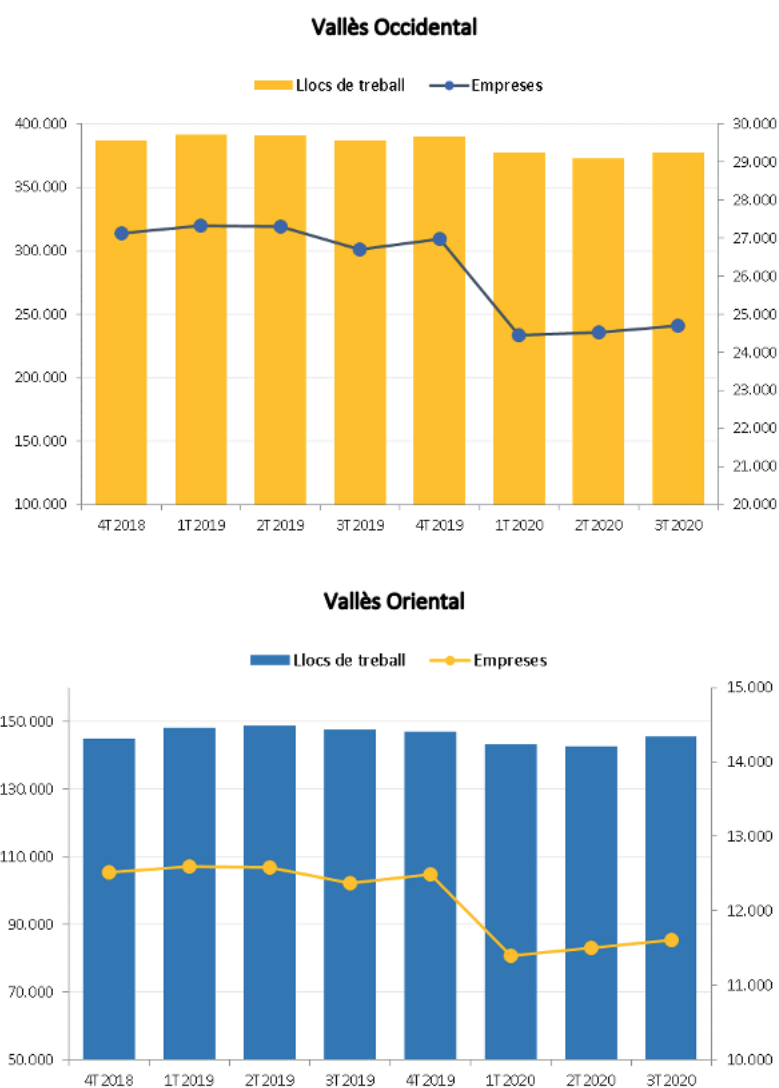
força semblant, amb el sector serveis aglutinant 17.983 empreses i el 73 % del total, que suposa un percentatge molt similar al del Vallès Oriental (74 %). Al Vallès Occidental, el sector de la indústria inclou 3.751 empreses o un 15 % del total, percentatge lleugerament inferior al del Vallès Oriental (menys de l'11 %). Pel que fa al Vallès Oriental, la construcció representa l'11 % del total d'empreses i el sector de l'agricultura hi és pràcticament inexistent i molt menor que al Vallès Occidental, amb una xifra de menys del 0,1 % del total d'empreses en aquella comarca.

Gràfic 4. Empreses per sectors d'activitat. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 3r trimestre de 2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

En els darrers trimestres de 2020, les dades ens indiquen que els llocs de treball localitzats en ambdues comarques han caigut en tots els sectors, amb una incidència especial en el cas de la indústria i el sector serveis (en termes de població ocupada total, que suma població assalariada i població autònoma). La construcció és el sector que ha registrat menys pèrdues i, en el cas dels treballadors/es autònoms/es

d'aquest sector, no s'ha registrat cap variació en la xifra. Tot i que no disposem de dades actualitzades més enllà del tercer trimestre de 2020, s'endevina que l'impacte de la pandèmia a partir del març de 2020 també es tradueix en una reducció dels centres de cotització (empreses). Quant a la població ocupada, l'impacte a la baixa s'esmorteix amb els ERTO, que actuen com a eina de flexibilització del mercat de treball.

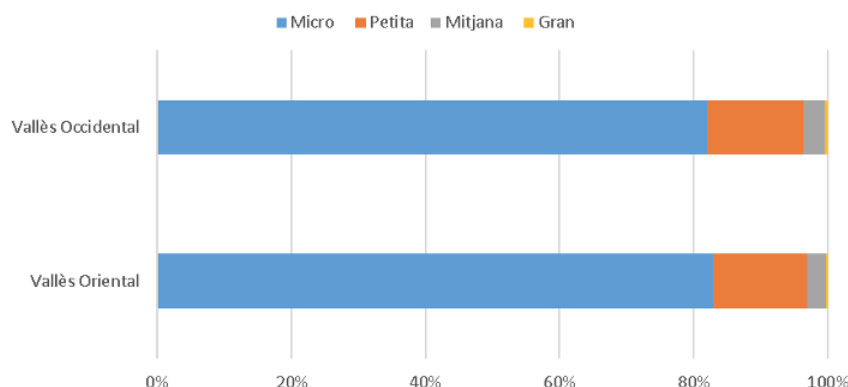

Gràfic 5. Evolució trimestral dels llocs de treball i de les empreses. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 4t trimestre de 2018 – 3r trimestre de 2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

Tanquem aquesta anàlisi del teixit productiu de les comarques vallesanes amb una il·lustració de la distribució de les seves empreses en funció de la grandària.⁵ Així, al gràfic 6 i d'acord amb les dades obtingudes més recents corresponents al tercer trimestre de 2020, la microempresa i l'empresa petita/familiar són les tipologies d'empreses predominants en aquest àmbit geogràfic, amb un pes del 82 % i

del 14 %, respectivament, del conjunt d'empreses al Vallès.

Cal destacar que el Vallès Occidental té un percentatge lleugerament superior pel que fa a les empreses mitjanes i grans, propi d'una comarca molt més gran en termes demogràfics i amb un volum superior de ciutats de més de 50.000 habitants.

Gràfic 6. Empreses segons la grandària per trams de persones assalariades. Vallès Occidental i Vallès Oriental. Tercer trimestre de 2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu.

3.3. Nivell de renda

L'impacte que té l'activitat econòmica derivada del teixit productiu sobre les famílies de la comarca es pot mesurar a partir de l'indicador macroeconòmic de renda familiar disponible bruta (RFDB). La RFDB reflecteix la renda de què disposen les famílies per destinar-la al consum o a l'estalvi, tenint en compte la retribució rebuda per aportar a l'activitat productiva, les prestacions socials, els impostos i altres despeses. L'ús d'aquesta macromagnitud a escala

geogràfica permet conèixer els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi,⁶ per a comarques i municipis més grans de 5.000 habitants, tal com queda palès al mapa 1.

Segons les darreres dades disponibles de l'any 2018, la renda per habitant del Vallès Occidental es va situar en 17.900 € i la del Vallès Oriental en 17.300 €. El Vallès Occidental, amb una renda superior a la mitjana catalana (17.600 €), encapçalà el rànquing comarcal, després del Barcelonès (19.800 €), el Baix Llo-

⁵ Classificació de les empreses segons la grandària: microempresa (d'1 a 10 persones assalariades); petita empresa (d'11 a 50 persones assalariades); mitjana empresa (de 51 a 250 persones assalariades); gran empresa (més de 250 persones assalariades).

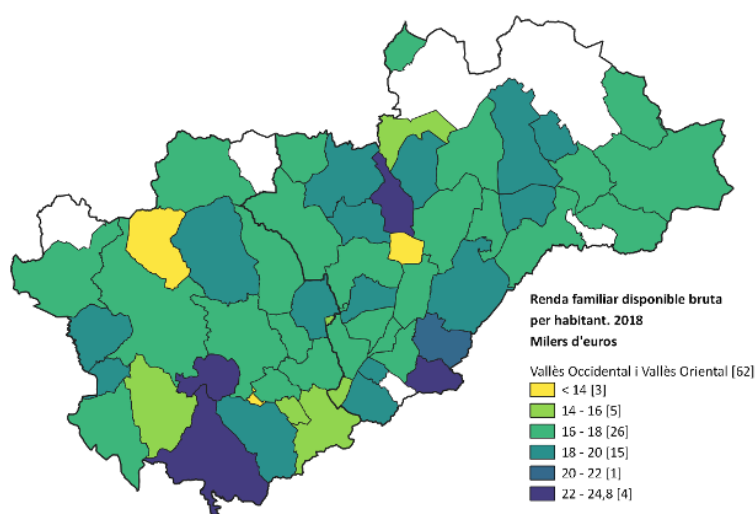
⁶ Definició de l'Institut d'Estadística de Catalunya; <https://www.idescat.cat/pub/?id=rfdbc&m=m>.

bregat (18.300 €) i el Garraf (17.900); mentre que el Vallès Oriental es va situar per sota de la mitjana.

Tot i que ambdues comarques van presentar una renda per habitant força elevada a escala municipal, les diferències van ser notables en ambdues comarques. Per exemple, al Vallès Oriental, la diferència entre la renda per municipi més alta (el municipi de l'Ametlla del Vallès, amb 25.760 €) i la més baixa (el municipi-

pi de la Llagosta, amb 13.004 €) va ser gairebé el doble (12.756 €).

Pel que fa al Vallès Occidental, la renda més alta, que va correspondre a Sant Cugat del Vallès (24.800 €), gairebé va duplicar la de Badia del Vallès (12.900 €). Dels 54 municipis que componen l'àrea del Vallès, 24 van tenir una renda superior a la mitjana catalana i 30 la van tenir inferior.

Mapa 1. Renda familiar disponible bruta per habitant. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 2018.

Nota: dades disponibles per als municipis amb més de 1.000 habitants

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT.

4. Anàlisi de l'ESS a les comarques vallesanes

4.1. Una visió de conjunt

Fent una primera anàlisi de les entitats d'ESS per tipologia segons la nostra selecció d'orga-

nitzacions (taula 4), trobem que, el 2020, al Vallès hi havia 1.770 organitzacions: 1.267 (el 71,6 %) al Vallès Occidental i 503 (el 28,4 %) al Vallès Oriental.

Tipus d'entitat	Vallès Occidental	Vallès Oriental	Àmbit Vallès	Catalunya
Societats laborals	775	309	1.084	4.689
Cooperatives	458	178	636	4.378
Centres especials de treball (CET)	25	11	36	198
Empreses d'inserció (EI)	6	1	7	73
Mutualitats	3	4	7	29
Total	1.267	503	1.770	9.367

Taula 4. Nombre d'entitats d'ESS. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 2020.
Font: Elaboració pròpia. Dades d'ESS dels diferents registres de la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a les tipologies, les societats laborals són la forma jurídica majoritària, tant al Vallès Occidental (61,2 %) com al Vallès Oriental (61,4 %), seguides a distància de les cooperatives (36,1 % i 35,4 %, respectivament). La resta de tipologies —CET, EI i mutualitats— són minoritàries i representen poc més del 2,7 % de les entitats al Vallès Occidental i del 3,2 % al Vallès Oriental.

Atès aquests primers resultats, la nostra anàlisi se centra principalment en les societats laborals i cooperatives, parant especial atenció a les pautes de distribució territorial d'aquestes entitats i les principals activitats econòmiques que desenvolupen.

4.2. Societats laborals

Primeres en el rànquing pel que fa a tipologia d'organitzacions al Vallès, el 2020 es van comptabilitzar 1.084 societats laborals en aquest territori, xifra que representa el 23 % del total de societats laborals de Catalunya (4.689). De fet, el Vallès Occidental és la segona comarca de Catalunya amb més societats laborals (775), només darrere del Barcelonès (1.464), comarca on es concentra una de cada quatre societats laborals, i davant del Baix Llobregat (506). El Vallès Oriental (309) se situa com a quarta comarca en aquest rànquing. Tot i que les comarques de l'àmbit metropolità tenen una major presència de societats laborals, el grau d'implantació en

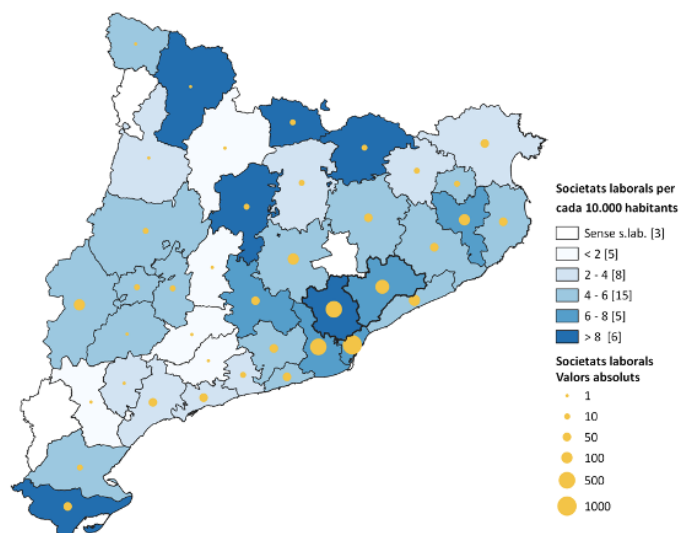
termes relatius és superior al Solsonès (11,8 societats per cada 10.000 habitants), el Montsià (10,8), la Cerdanya (10,3), el Ripollès (9,1) i el Pallars Sobirà (8,7). Just darrere d'aquestes comarques se situen el Vallès Occidental, amb una ràtio de 8,3, i el Vallès Oriental (7,5).

Descendint al nivell municipal observem que el gruix de les societats laborals es localitza a les principals àrees urbanes de l'àmbit del Vallès, com calia esperar. D'aquesta manera, Sabadell (206) i Terrassa (199) concentren més de la meitat de les entitats del Vallès Occidental (el 52 %), mentre que Mollet del Vallès (68) i Granollers (30) al Vallès Oriental n'apleguen al voltant d'un terç. Com mostra el mapa 2, cal destacar altres pols secundaris, com ara Rubí (72), Sant Cugat del Vallès (44), Cerdanyola del Vallès (40), Barberà del Vallès (38) i Ripollès (35). Aquests sis municipis del Vallès Occidental apleguen, en conjunt, el 30 % de les societats laborals de la comarca. En el cas del Vallès Oriental, els pols secundaris estarien representats per les Franqueses del Vallès (23), Cardedeu (21) i Caldes de Montbui (20).

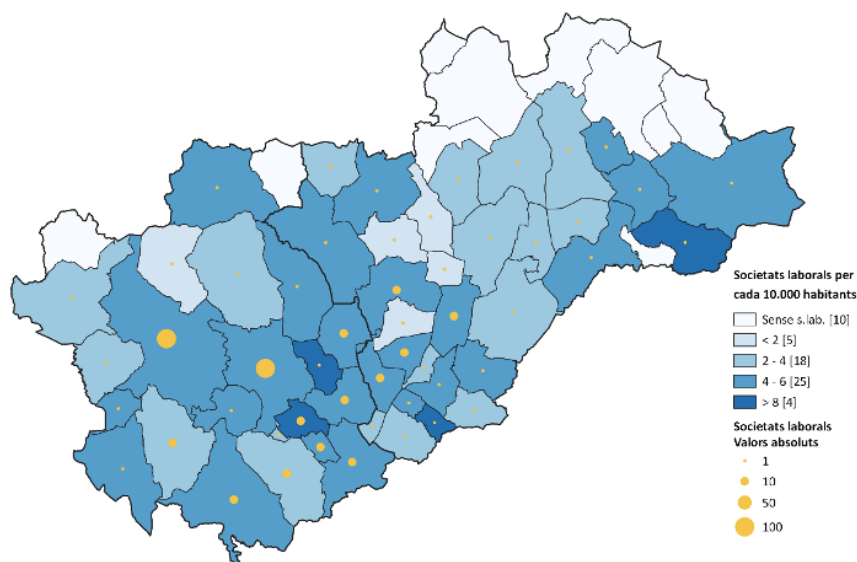
De la mateixa manera que succeeix a les comarques, el mapa del grau d'implantació territorial de les societats laborals canvia notablement en considerar la població. Lliçà de Vall seria el municipi amb una major presència de societats, amb 16,9 entitats per cada 10.000 habitants, seguida de Polinyà (14,1) i Sentmenat (13). En un esglaó inferior, i amb una ràtio superior a 10 entitats per cada 10.000 habi-

tants, se situen Barberà del Vallès (11,4), Cardedeu (11,4), les Franqueses del Vallès (11,3),

Caldes de Montbui (11,2), Granollers (10,9), Castellar del Vallès (10,6) i Martorelles (10,4).

Mapa 2. Nombre de societats laborals per cada 10.000 habitants a les comarques catalanes, 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

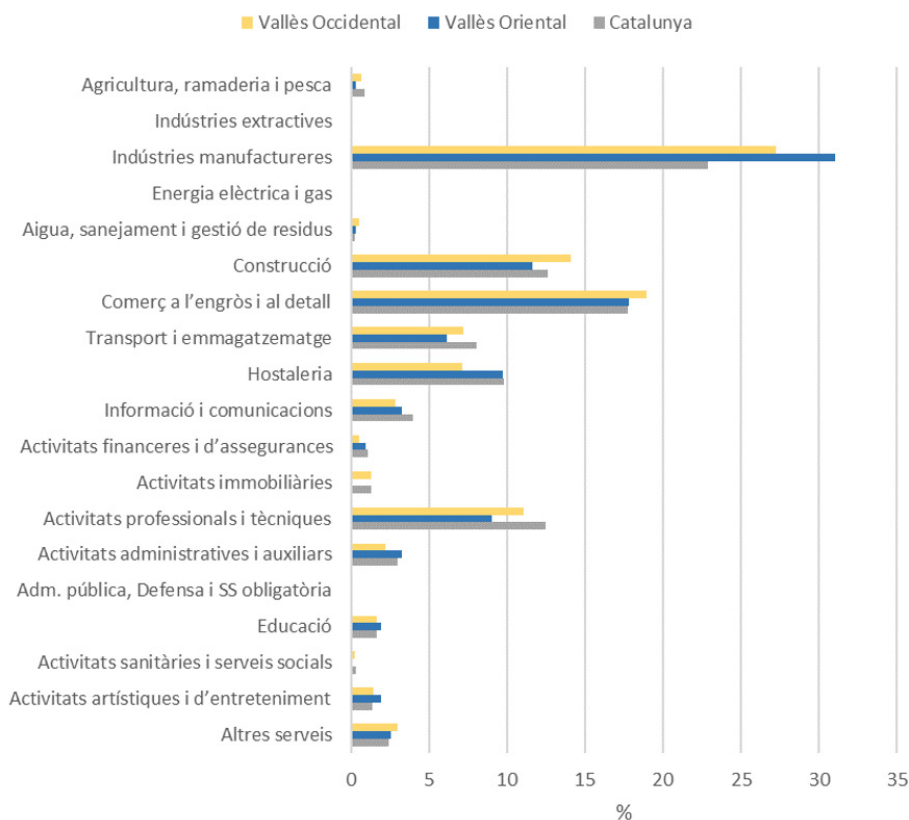
Mapa 3. Nombre de societats laborals i societats laborals per cada 10.000 habitants als municipis del Vallès Occidental i del Vallès Oriental, 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

Analitzant les societats laborals existents a les nostres comarques segons l'activitat econòmica, tal com ho il·lustra el mapa 3, es comprova que a l'àmbit del Vallès predomina el sector serveis. En l'actualitat, concentra el 57,6 % i el 56,6 % de les entitats del Vallès Occidental i del Vallès Oriental, respectivament (a Catalunya, el pes d'aquest sector és del 65,8 %), sobretot en activitats de comerç a l'engròs i al detall, activitats professionals i tècniques, immobiliàries, d'hostaleria, transport i emmagatzematge.

Tot i el pes del sector terciari, l'element diferencial de les comarques vallesanes en comparar-se amb el conjunt de Catalunya té a veure

amb el protagonisme de les societats laborals vinculades amb la indústria, especialment la manufacturera, en la mesura que apleguen el 27,2 % de les entitats del Vallès Occidental i el 31,1 % de les del Vallès Oriental (a Catalunya, el percentatge és del 23 %). Aquest fet té correspondència amb l'especialització productiva industrial de les dues comarques.

En relació amb l'activitat econòmica, destaca el poc pes de les societats laborals que pertanyen al sector primari. Així doncs, al Vallès Occidental se'n localitzen 5 i al Vallès Oriental, només 1, que en termes percentuals representen poc més del 0,5 % del total.

Gràfic 7. Societats laborals segons la secció d'activitat econòmica. Vallès Occidental, Vallès Oriental i Catalunya. 2020.

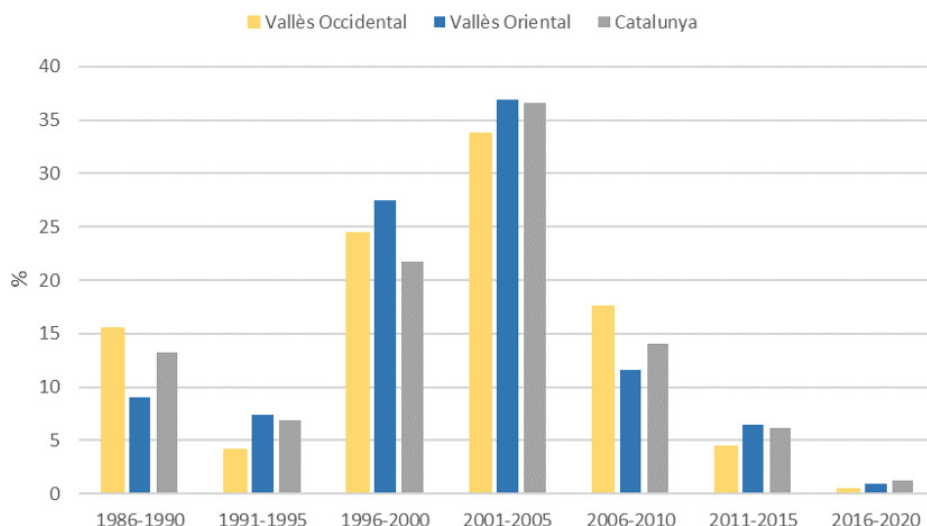
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

Finalment, en considerar l'antiguitat, les societats laborals de l'àmbit del Vallès arriben a una edat mitjana d'uns 19 anys, tot i que l'es-

tructura d'edats de les entitats del Vallès Occidental és relativament més envellida que la del Vallès Oriental, atès el pes de les entitats ins-

crites entre 1986 i 1990, que sumen més de 30 anys d'edat. El 44 % de les societats laborals a les dues comarques tenen una antiguitat superior a 20 anys i al voltant d'una de cada tres té entre 15 i 19 anys, fet que evidencia una consolidació important d'aquest tipus d'entitats de

l'ESS. Val a dir que en els darrers anys el ritme de creació de societats laborals s'ha moderat força, i en els darrers quatre anys només s'han creat 6 societats (3 a cada comarca). Es tracta d'una dinàmica compartida amb altres comarques i el total del conjunt català.

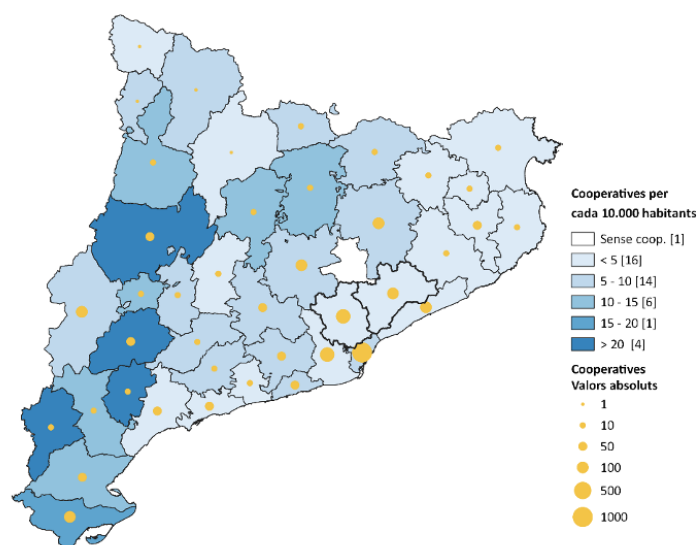
Gràfic 8. Societats laborals segons l'any d'inscripció. Vallès Occidental, Vallès Oriental i Catalunya. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

4.3. Cooperatives

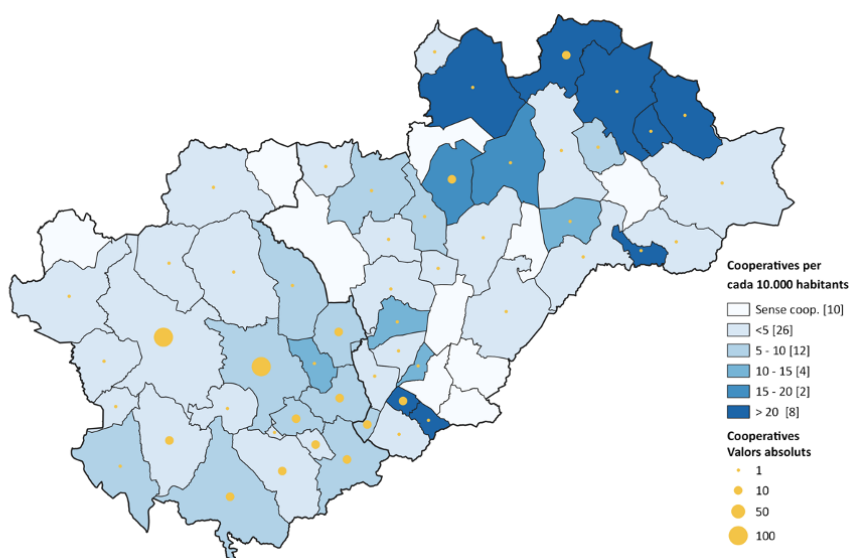
Fent una primera ullada a les dades de cooperatives a les dues comarques constatem com, de les 4.392 cooperatives registrades a Catalunya, 636 s'ubiquen a la zona del Vallès. De fet, el Vallès Occidental continua ocupant la segona posició del rànquing de cooperatives, darrere del Barcelonès, que pràcticament concentra un terç del total de cooperatives del nostre país, i al davant del Baix Llobregat. El Vallès Oriental, amb 178 cooperatives, manté unes posicions més allunyades i se situa en el sisè lloc. En conjunt, el Vallès Occidental concentra el 10 % del total de cooperatives registrades a Catalunya i el Vallès Oriental no arriba al 5 %. El pes del teixit

cooperatiu de les comarques vallesanes té correspondència amb el pes del teixit empresarial en el conjunt català (en concret, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental concentren el 10,3 % i 4,9 % de les empreses registrades al tercer trimestre de 2020, respectivament).

Tanmateix, com mostra el mapa 4, en relació amb la població, tant el Vallès Occidental, amb 4,9 cooperatives per cada 10.000 habitants, com el Vallès Oriental, amb 4, presenten una ràtio per sota de la mitjana catalana (5,6) i una de les més baixes del rànquing comarcal, encapçalat actualment per la Terra Alta (39,4), el Priorat (30,6), les Garrigues (28,1) i la Noguera (21,7).

Mapa 4. Nombre de cooperatives i cooperatives per cada 10.000 habitants a les comarques catalanes. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

Mapa 5. Nombre de cooperatives i cooperatives per cada 10.000 habitants als municipis del Vallès Occidental i del Vallès Oriental. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de Societats Laborals. Generalitat de Catalunya.

Quant a la distribució geogràfica dins les comarques vallesanes, s'observa que els municipis amb més presència de cooperatives són Sabadell (112), Terrassa (107) i Sant Cugat del Vallès (47), al Vallès Occidental, i Mollet del Va-

llès (31) i Granollers (29), al Vallès Oriental. Cal tenir en compte que aquests són els municipis amb més població i, en termes relatius, municipis més petits presenten un grau d'implantació superior. A banda de les principals àrees

urbanes, altres pols secundaris són Rubí (28), Barberà del Vallès (27), Montcada i Reixac (24), Ripollet (19), Cerdanyola del Vallès (18), Santa Perpètua de Mogoda (14), Palau-solità i Plegamans (11), Polinyà (10), Sant Quirze del Vallès (10), al Vallès Occidental, i Lliça d'Amunt (11) i Parets del Vallès (11), al Vallès Oriental. Els municipis restants no arriben al llindar de 10 cooperatives per municipi.

Pel que fa a la tipologia (taula 5), la tradició cooperativa a Catalunya també dona peu al fet que en l'actualitat tinguem una varietat de cooperatives força destacada, tot i que la majoria s'engloben sota l'epígraf de treball as-

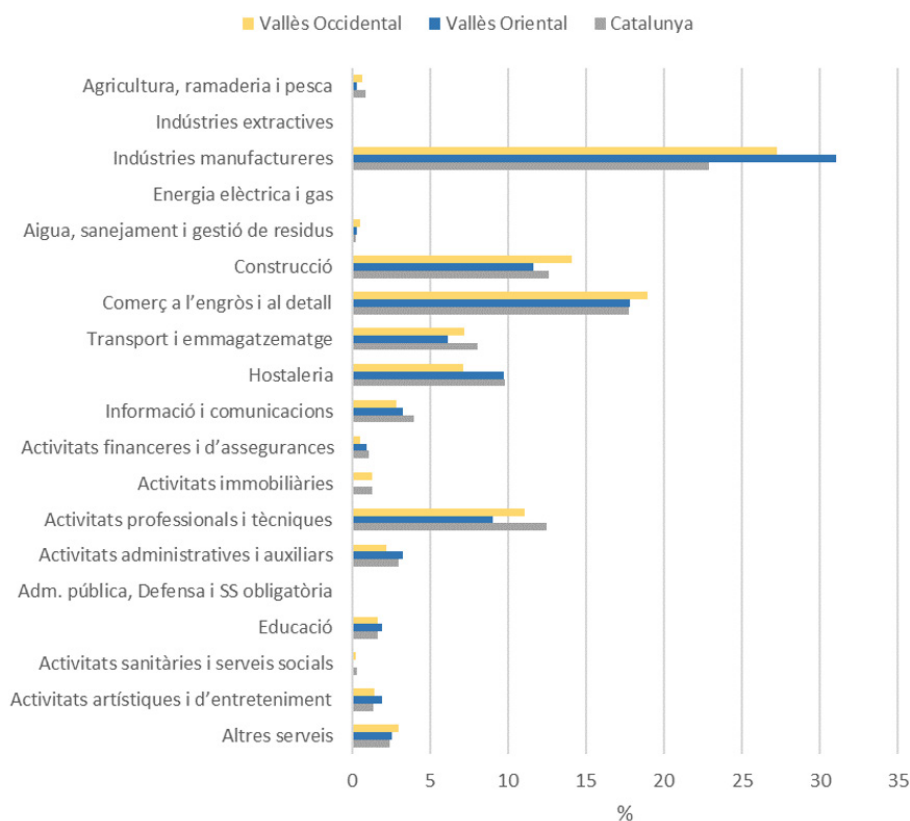
sociat. Al Vallès Occidental i al Vallès Oriental representen més del 80 % del total (en concret, el 85,8 % i el 82 %, respectivament), proporció lleugerament superior a la del conjunt de Catalunya (74,9 %). El predomini de les cooperatives de treball associat s'explica, en gran manera, per la flexibilitat que atorga aquesta forma jurídica a l'hora d'emprendre qualsevol tipus de negoci, ja que només es necessita un mínim de 2 socis i un capital mínim de 3.000 € per emprendre un projecte cooperatiu d'autoocupació, amb independència de l'activitat econòmica que s'hagi de desenvolupar.

Tipologia	Vallès Occidental		Vallès Oriental		Catalunya	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Agràries	3	0,7	7	3,9	429	9,8
Consumidors i usuaris	12	2,6	6	3,4	138	3,2
Ensenyament	11	2,4	3	1,7	79	1,8
Habitatges	15	3,3	4	2,2	145	3,3
Serveis	22	4,8	11	6,2	242	5,5
Treball associat	393	85,8	146	82,0	3.281	74,9
Resta	2	0,4	1	0,6	64	1,5
Total	458	100,0	178	100,0	4.378	100,0

Taula 5. Cooperatives segons la tipologia. Vallès Occidental, Vallès Oriental i Catalunya. 2020.
 Nota: la categoria «Resta» inclou les tipologies de cooperatives de segon grau, integral, marítimes i sanitàries.
 Font: elaboració pròpia a partir del Registre General de Cooperatives. Generalitat de Catalunya.

Si fem una anàlisi més detallada de les cooperatives en funció de la seva activitat econòmica, veiem que l'estructura del teixit empresarial cooperatiu és, a grans trets, similar a l'observada en les societats laborals, amb un predomini del sector serveis i de la indústria (gràfic 9). Aquest fet era d'esperar, atesa la cor-

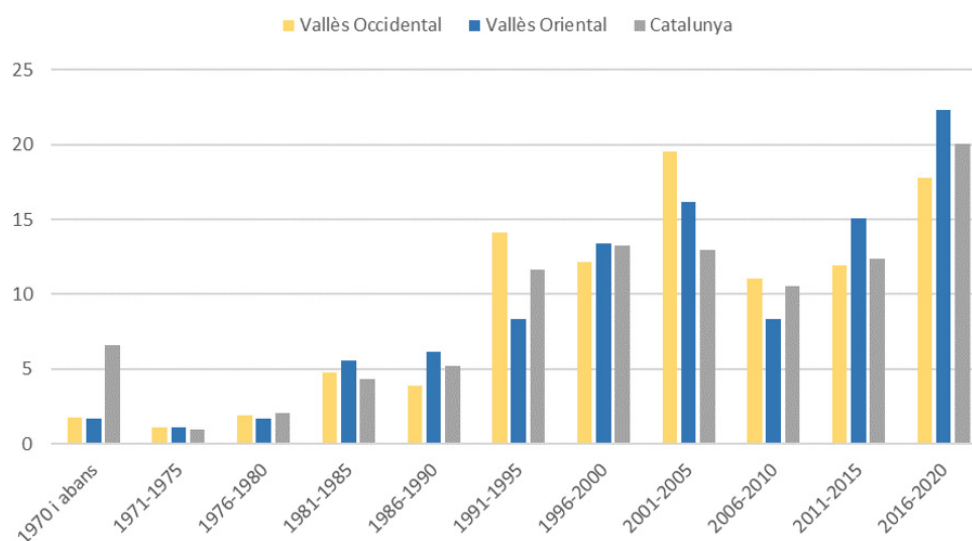
relació existent entre la tipologia preponderant d'entitats d'ESS i l'especialització productiva del territori. No obstant això, els models cooperatius presenten algunes diferències que distingeixen les comarques vallesanes, també en relació amb el conjunt de Catalunya.

Gràfic 9. Cooperatives segons la secció d'activitat econòmica (% sobre el total). Vallès Occidental, Vallès Oriental i Catalunya. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre General de Cooperatives. Generalitat de Catalunya.

Al Vallès Occidental, el pes de les entitats de la indústria manufacturera (20,4 %) és marcadament superior a les del Vallès Oriental (11,2 %) i Catalunya (14,1 %), igual que en la construcció, les activitats immobiliàries, administratives i d'altres serveis, seccions on les cooperatives del Vallès Occidental tenen un pes superior en comparació amb el Vallès Oriental. En canvi, al Vallès Oriental el pes de les cooperatives vinculades amb la resta d'activitats del sector terciari és superior, especialment en activitats artístiques i d'entreteniment, activitats sanitàries i serveis socials, comerç a l'engròs i al detall, hostaleria i transport i emmagatzematge. Cal destacar també la importància del teixit cooperatiu del sector primari al Vallès Oriental, on suposa el 5 % del total de les cooperatives, percentatge que, tot i ser pràcticament la meitat del que es dona en l'àmbit català, supera àmpliament el 0,4 % registrat al Vallès Occidental.

Finalment, en relació amb l'antiguitat (gràfic 10), les cooperatives de l'àmbit del Vallès arriben a una edat mitjana propera als 18 anys (18,1 anys les entitats del Vallès Occidental i 17,5 anys les del Vallès Oriental), xifra inferior a la mitjana del conjunt de Catalunya (20,3 anys). Prop del 38 % de les cooperatives del Vallès Oriental i del 30 % de les entitats del Vallès Occidental fa menys de 10 anys que es van inscriure; i el 25 % i el 30 % respectivament, entre 10 i 20 anys. Per tant, el gruix de teixit cooperatiu del Vallès s'ha creat en el segle XXI. Val a dir que una altra part important de les empreses cooperatives, al voltant del 30 % en les dues comarques, té entre 20 i 40 anys de trajectòria, i són una minoria (inferior al 10 %) les entitats amb més antiguitat.

Gràfic 10. Cooperatives segons l'any d'inscripció (% sobre el total). Vallès Occidental, Vallès Oriental i Catalunya. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre General de Cooperatives. Generalitat de Catalunya.

5. Una mirada a les cooperatives des del punt de vista de l'anàlisi del SABI

Com hem apuntat a la introducció, el SABI pot ser una altra font valuosa d'informació per a l'anàlisi de l'ESS, ja que disposa d'informació detallada de les empreses que dipositen els comptes anuals al Registre Mercantil.

Tot i això, detectem que al SABI hi ha una clara infrarepresentació de les cooperatives en creuar la informació continguda al SABI amb les dades obtingudes als registres administratius (tot sembla indicar que també en termes d'associacions i fundacions que realitzen activitats econòmiques). Les altres modalitats d'entitats —societats laborals, societats agràries de transformació, empreses d'inserció i centres especials de treball— no es poden identificar perquè tenen la dificultat afegida de trobar-se sota diferents formes jurídiques, la qual cosa en dificulta l'anàlisi.

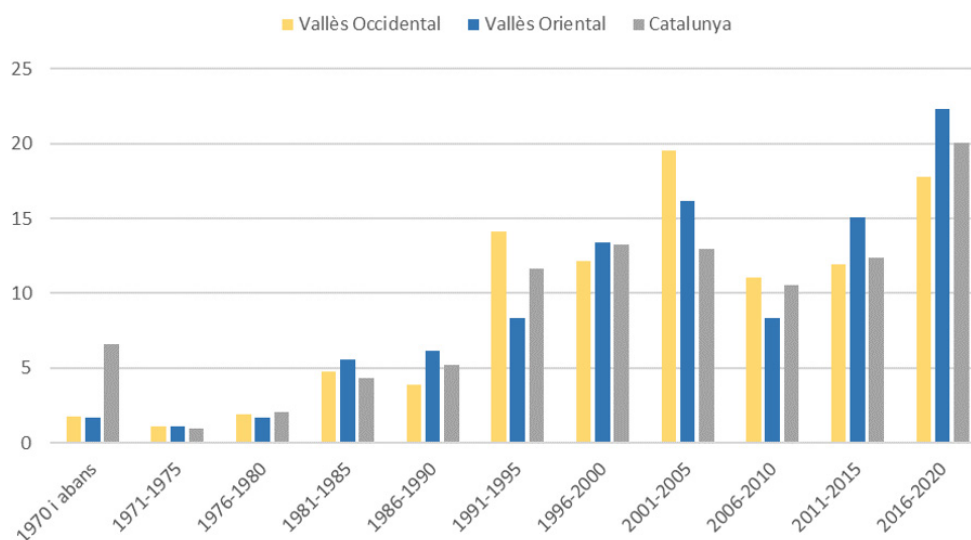
En concret, en aquesta secció analitzem la informació relativa a les cooperatives. Un primer filtratge de les dades del SABI indica que al Vallès es localitzen 543 cooperatives, específicament se n'identifiquen 387 al Vallès Occidental i 156 al Vallès Oriental. Aquest resultat és inferior a l'obtingut amb les dades dels registres utilitzats en les anàlisis anteriors, en què es comptabilitzen 636 cooperatives a tot el Vallès.

Aquesta xifra varia encara més quan analitzem en detall quines cooperatives consten al SABI com a actives, és a dir, com a organitzacions encara donades d'alta i que, se suposa, mantenen activitat; s'eliminen així les empreses cooperatives donades d'alta al sistema però que fa temps que no són operatives, han fet baixa d'activitat, etc. Un cop fet aquest segon filtratge, trobem que al Vallès Occidental es lo-

calitzen 121 cooperatives i al Vallès Oriental, 53, amb un total de 174 empreses, xifra que se situa per sota del 50 % de les xifres inicialment obtingudes amb aquesta font d'informació. Per tant, no observem només una infrarepresentació de les dades en comparació amb la informació obtinguda als altres registres, sinó també una discrepància pel que fa a l'actualització i la disponibilitat de dades recents i ajustades a la realitat d'aquest tipus d'empreses.

5.1. Any de constitució i antiguitat

De les 174 empreses-cooperatives comptabilitzades a les comarques vallesanes, trobem que, segons aquest registre de dades, la majoria de les empreses tenen una antiguitat de 20 a 30 anys. Cal destacar que al Vallès Oriental hi ha una proporció més gran d'empreses de la primera meitat dels anys vuitanta i de finals dels noranta i segona meitat de la dècada del 2000. El Vallès Occidental té una distribució més homogènia del nombre d'empreses pel que fa als anys representats; destaca sobretot la primera dècada dels anys noranta i la primera meitat del 2000 com a quinquennis amb un nombre més elevat de cooperatives constituïdes.

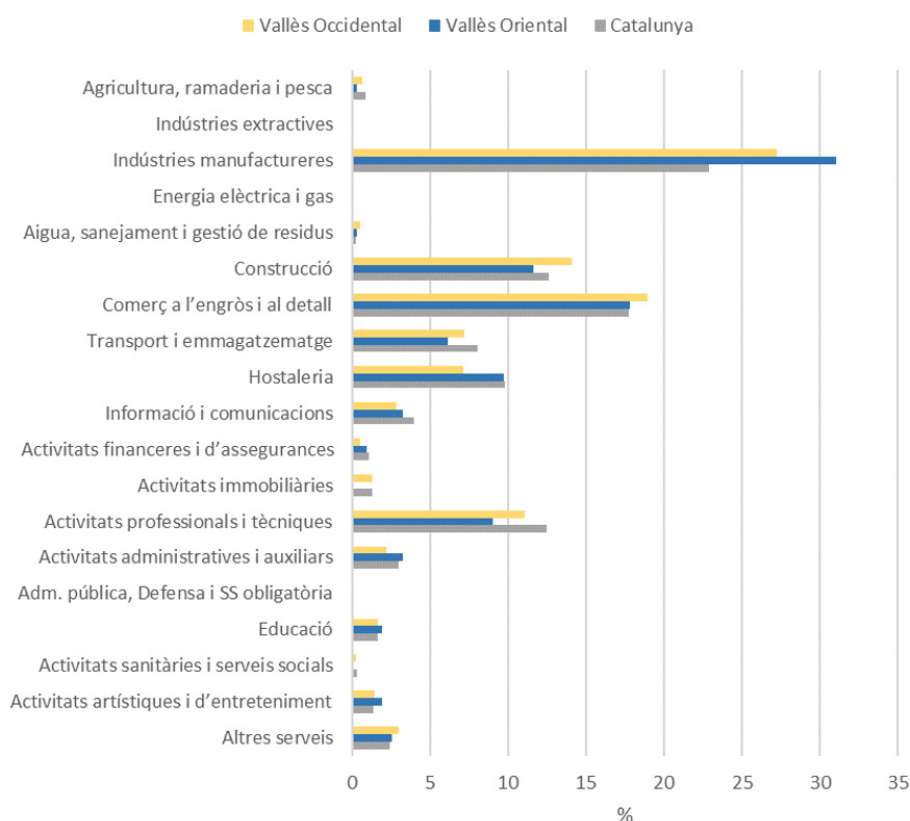

Gràfic 11. Cooperatives segons l'any de constitució (% sobre el total). Vallès Occidental i Vallès Oriental. 1980-2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

5.2. Secció d'activitat econòmica

Si analitzem les dades d'acord amb la secció econòmica amb què es donen d'alta al SABI, veiem que en aquest registre mercantil hi ha una proporció més gran de societats cooperatives. Al Vallès Occidental continuen destacant-hi les cooperatives vinculades a la indústria manu-

facturera (i, de fet, auxiliars d'altres activitats industrials), així com un percentatge més elevat de professionals que duen a terme activitats professionals i tècniques per compte propi. Les cooperatives registrades al SABI del Vallès Oriental són majoritàriament negocis que duen a terme una activitat vinculada al comerç a l'engròs, especialment.

Gràfic 12. Cooperatives segons la secció d'activitat econòmica. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

5. 3. Els balanços econòmics

La variable del SABI per mesurar la xifra de negocis⁷ és el que equivaldria a la facturació neta de les empreses. Aquesta és una informació més qualitativa que difereix força del que fins ara hem analitzat, molt més vinculat a tipus d'activitat econòmica, implantació de les cooperatives al territori comarcal, etc.

Així, segons les dades del SABI, les 121 cooperatives actives que s'ubiquen al Va-

llès Occidental sumen una facturació total de 110.239.684,9 €. D'aquest total, les 5 empreses amb una facturació més alta sumen una xifra de negocis neta de 40.562.522 € (pràcticament el 40 % de la facturació total). D'aquestes empreses, destaca en termes de facturació l'empresa Mol Matric SCCL, empresa auxiliar dedicada a la fabricació de productes per a l'automoció, ubicada a Barberà del Vallès. Constituïda l'any 1982, actualment disposa d'una vuitantena de treballadors/es.

⁷ Per fer aquesta anàlisi, seguim la metodologia utilitzada per la Diputació de Barcelona en la publicació periòdica *Informe territorial de la demarcació de Barcelona*, on prenen com a referència la variable «Importe neto de la cifra de negocios EUR Últ. año disp» per analitzar la facturació de les empreses

Denominació social	Municipi	Data de constitució	Treballadors/es	Secció econòmica
Mol Matric, SCCL	Barberà del Vallès	20/01/1982	82	Indústria manufacturera. Fabricació de productes per a vehicles
Coop. de Detallistas de Droguerías y Perfumerías de Barcelona	Barberà del Vallès	01/12/1961	13	Comerç a l'engròs Productes de drogueria i perfumeria
TUS, SCCLTDA	Sabadell	23/01/1981	182	Transport terrestre i urbà
Transportes de Sabadell, SCL	Sabadell	01/04/1971	94	Transport terrestre i urbà
Ibérica de Armerías, SCCL	Ripollet	01/10/1994	4	Comerç a l'engròs. Armeria i complements de caça i tir

Taula 6. Principals cooperatives al Vallès Occidental (segons facturació).
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

Al Vallès Oriental les 53 cooperatives que s'hi ubiquen sumen una facturació total de 127.645.548 €, una quantitat molt important tenint en compte que hi ha moltes menys cooperatives que al Vallès Occidental. Només les 5 cooperatives més importants sumen 109.372 € de facturació el darrer any. En aquest sentit, cal destacar l'elevada facturació d'una empresa

principal, Quality Ferrateria Plus, SCCL, amb més de 50 anys d'antiguitat i una facturació que suposa el 95 % de la facturació total d'aquestes empreses principals. Aquesta empresa, nascuda a Parets del Vallès i dedicada al comerç a l'engròs d'articles de ferreteria, té una plantilla d'uns 100 treballadors/es i és una de les empreses més potents del seu sector.

Nom	Municipi	Data de constitució	Treballadors/es	Secció econòmica
Quality Ferrateria Plus, SCCL	Parets del Vallès	30/04/1969	100	Comerç a l'engròs d'articles de ferreteria
Agraria del Valles, SCCL	Les Franqueses del Vallès	03/09/1982	19	Comerç a l'engròs de productes agraris
Escola Sant Gervasi, SCCL	Mollet del Vallès	01/01/1981	123	Educació
Sivitrans, SCCL	Lliçà de Vall	01/10/2013	3	Transport terrestre de mercaderies
Peninsular de Transporte Asociado, SCCL	Lliçà d'Amunt	01/01/2010	19	Transport terrestre de mercaderies

Taula 7. Principals cooperatives al Vallès Oriental (segons facturació).
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SABI.

6. CET, empreses d'inserció i mutualitats

Atès que aquestes tres tipologies jurídiques no més sumen 51 entitats a l'àmbit del Vallès —36 centres especials de treball (CET), 8 empreses d'inserció (EI) i 7 mutualitats—, es farà una anàlisi conjunta del Vallès Oriental i del Vallès Occidental.

Sectorialment, els CET i les EI desenvolupen, de manera majoritària, activitats de prestació de serveis a la comunitat i a les empreses (neteja, jardineria, manteniment de l'edifici, bugaderia, etc.), així com de caire administratiu. Una altra part fa activitats manufactureres i de comercialització de productes. En el cas de les mutualitats es tracta d'entitats

dedicades específicament a la sanitat i la gestió d'assegurances de salut.

En relació amb la seva distribució geogràfica, Terrassa i Granollers són els únics municipis de l'àmbit del Vallès on hi ha presència dels tres grups d'entitats. Els CET són presents a 11 municipis del Vallès Occidental i 9 del Vallès Oriental, mentre que les EI es localitzen a 4 i 1 municipis, respectivament. En el cas de les mutualitats, les 3 del Vallès Occidental s'ubiquen a Terrassa i les 4 del Vallès Oriental tenen domicili a Granollers, Mollet del Vallès, Parets del Vallès i Sant Celoni.

Àmbit territorial	CET	EI	Mutualitats
Barberà del Vallès	1	1	
Castellar del Vallès	1		
Montcada i Reixac	1	3	
Ripollet	2		
Rubí	2		
Sabadell	5	1	
Sant Cugat del Vallès	3		
Sant Quirze del Vallès	1		
Santa Perpètua de Mogoda	1		
Terrassa	7	2	3
Vacarisses	1		
Vallès Occidental	25	7	3
Cardedeu	1		
Granollers	2	1	1
L'Ametlla del Vallès	1		
La Roca del Vallès	1		
Les Franqueses del Vallès	1		
Llinars del Vallès	1		
Mollet del Vallès	2		1
Montmeló	1		
Parets del Vallès			1
Sant Celoni	1		1
Vallès Oriental	11	1	4
Àmbit Vallès	36	8	7

Taula 8. Distribució territorial de CET, EI i mutualitats. Vallès Occidental i Vallès Oriental. 2020.
Font: elaboració pròpia a partir del Registre de CET, EI i mutualitats. Generalitat de Catalunya.

7. Conclusions

Mitjançant les dades existents sobre l'extensió i la profunditat de l'ESS, aquest capítol ha posat en valor el fort desenvolupament al Vallès Occidental i al Vallès Oriental d'aquest model econòmic alternatiu, que prioritza les persones per sobre d'altres interessos purament econòmics.

El Vallès és un àmbit territorial potent a escala metropolitana, tant demogràficament (1.352.078 habitants totals) com pel que fa al teixit productiu i l'activitat econòmica. I tot i que no es poden obviar les limitacions a l'hora d'analitzar les dades relatives a l'ESS (sovint ens trobem amb manca de dades o amb infra-representació de les organitzacions existents), els resultats obtinguts evidencien que la implementació de l'ESS també és destacable i ve d'una tradició llarga i consolidada.

Aprofundint en les formes jurídiques amb més representació en aquests territoris, queda palès que el Vallès Occidental és la segona comarca amb més cooperatives, només al darrere del Barcelonès. El Vallès Oriental també té un paper destacable en aquest sentit. En termes de societats laborals o altres formes jurídiques, el Vallès manté un volum d'organitzacions també destacable. Pel que fa a l'arrelament i la consolidació d'aquests tipus d'entitats en aquestes comarques representatives de l'ESS, la gran majoria tenen al voltant dels 20-25 anys o més de vida. Tot i així, observem un cert de-

creixement en la constitució de noves organitzacions amb aquestes tipologies en comparació amb l'expansió dels anys setanta i vuitanta.

Pel que fa al teixit d'aquesta economia, i en particular pel que fa a cooperatives, observem la importància i la diversitat de les activitats econòmiques desenvolupades per aquestes organitzacions, que suposen una facturació total de més de 237.885.142,9 €. Certament, cada comarca té una tradició productiva pròpia, i això també es denota en la seva especialització pel que fa a l'ESS; així, el Vallès Occidental té una especialització més marcada en els àmbits de la indústria manufacturera i del transport, mentre que al Vallès Oriental hi ha més diversificació, amb una proporció més elevada d'empreses vinculades al sector del comerç a l'engròs i al detall, i al sector de l'educació. Tanmateix, però, la localització estratègica i les bones comunicacions d'ambdues comarques fan que siguin molt potents pel que fa a la localització d'iniciatives empresarials vinculades a la indústria (especialment a la indústria auxiliar), el transport terrestre i la distribució.

Finalment, és important recalcar que, tot i que altres formes jurídiques com els CET, les EI o les mutualitats són models organitzatius amb menys presència al territori (51 entitats), aquestes entitats són igualment necessàries per reforçar l'ESS en aquest àmbit i tenen prou espai per desenvolupar-se en tot el Vallès.